

Gönderim Tarihi: 26.03.2017 Kabul Tarihi: 11.10.2017

ERGENLERDE ROMANTİK İLİŞKİLER AÇISINDAN GELECEK ZAMAN YÖNELİMLERİ İLE BENLİK KURGULARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Nurgül YAVUZER*

THE RELATIONSHIP BETWEEN FUTURE TIME ORIENTATIONS AND SELF CONSTRUALS IN ADOLESCENTS IN TERMS OF ROMANTIC RELATIONS

Öz

Bu çalışmada, ergenlerin romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimleri ile benlik kurguları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya, İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde eğitim gören, farklı bölümlerden 18-25 yaş arasında, 238'i(%80,7) kadın, 57'si (%19,3)erkek toplam 295 ergen katılmıştır. Araştırmada "Kişisel Bilgi Formu", "Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği", "Özerklik-İlişkisellik Ölçekleri" kullanılmıştır. Bu çalışma betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Verilerin analizinde, farklılıkların incelenmesinde bağımsız t-testi, etkilerin analizine ilişkin olarak ANOVA, değişkenlerin incelenmesine yönelik olarak, çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kadınların RİGZÖ puanları erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksektir. İlişki süresine göre RGZÖ puanları 3-5 yıl arası ilişkisi olanların 1 yıldan az süredir birlikte olanlara göre anlamlı derecede yüksektir. İlişkiye bağlılık değişkeninin, RİGZO puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. İlişkiye bağlılık değişkeninin, ilişkisel benlik puanlarını pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Sadece ilişkisel Benlik değişkeninin RİGZÖ puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi, Benlik Kurgusu.

Abstract

In this study, deals with the relationship between adolescents' future timeorientation in romantic relations and self – construal. A total of 295 adolescents, aged 18-25 years, namely, 238 (80.7%) women and 57 (19.3%) men, who were trained in different departments of Istanbul Commerce University, participated in the study. "Personal Information Form", "Scale for Future Time Orientation in Romantic Relations" and "Self-Related and Autonomous Scales" were used in the study. This study is based on descriptive survey model. In the analysis of the data, independent t-test is employed for

---

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Gedik Üniversitesi, İİSBF, Psikoloji Bölümü, e-posta: nurgul.yavuzer@gedik.edu.tr.

investigating the differences, ANOVA for the analysis of the impacts and multiple linear regression analysis for investigating the variables. According to the results of the study, the FTORR (Future Rime Orientation in Romantic Relations) scores of women are significantly higher than those of men. According to the duration of the relationship, FTORR scores of those who have a relationship between 3-5 years are significantly higher than those having a relationship less than one year. The variable of commitment to the relationship is found to predict FTORR scores significantly and positively. It is observed that variable for commitment to relationship predicts self-related positively. It is seen that only self-related variable predicts the FTORR scores significantly and positively.

Keywords: Future Time Orientation in Romantic Relations, Self-Construal.

1. Giriş

Romantik ilişkiler ergenlik döneminde ortaya çıkar ve bu dönemde yaşanan romantik ilişkilerle ilgili algı ve beklentileri, yetişkinlikte yaşanacak romantik ilişkilerde ilişkisel bir bakış açısı kazandırır. Yaş ilerledikçe ergenlik döneminde ortaya çıkan romantik ilişkiler yetişkinlikte Ergenlerin bilişsel, sosyal-duygusal ve benlik gelişimi gelecekte ortaya çıkabilecek olayları etkileyebilmektedir. Özellikle soyut düşünmedeki ilerlemeleri içeren formel işlemlerin ediniminin gelecek zaman yöneliminde önemli olduğu hipotezi ortaya atılmıştır. Bu dönemde ergenin başlıca görevi, birey olarak kendine özel bir kimlik oluşturmaktır. Erikson'a göre ergenlik, genç bireyin kendini tanımlama ve benlik saygısı gibi konular üzerinde yoğunlaştığı "yaşamsal bir kavşak noktası"dır. Erikson'ın modelinde, güçlü bir benlik kimliği duygusu kazanan ergenler, kendilerini başkalarından ayrı bireyler olarak değerlendirirler ve tutarlı bir benlik imgesine sahiptirler (Yavuzer 2007: 40). Özellikle üniversite dönemi içinde (18- 26 yaş aralığında) gençlerin en önemli psiko-sosyal gelişim görevleri arasında da romantik ilişkiler gösterilmiş olması, romantik ilişkiler konusunda yapılan çalışmaların ergenler üzerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır (Hortaçsu 2003: 107; 2012: 240). Benlik tipleri ise, zaman yöneliminde gözlenebilir. Romantik ilişkilerde gelecek zaman yöneliminin, özerk- ilişkisel benlik yapıları ile etkileşerek oluşan benlik yapılarının da sosyal dünyanın eşlik ettiği biçimleri yansıtması açısından romantik ilişkilerle birlikte incelenecek kavramlardır.

Ergenlikte özerklik karmaşık bir süreçtir ve önemli bir gelişim özelliğidir. Ergenlik özerklik gelişiminin en önemli olduğu yaşam dönemi olarak ifade edilir. Bu arayış, ergenlikte bağımsızlık çabaları ve kimlik oluşturmak yolunda risk alma olasılıklarının da artmasına neden olmaktadır (Özdemir ve Çok 2011). Yapılan bir araştırmada, üniversite

öğrencilerinin romantik ilişkilere yönelik inançları, cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumuna göre farklılık göstermiştir. Bu tür ilişkiler, kişilerarası ilişkilerin gelişmesinde rol oynamaktadır (Küçükarslan ve Gizir 2014).

2. Zaman Yönelimi ve Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Araştırmaları

Gelecek zaman yönelimi ilk kez Lewin(1936) tarafından açıklanmıştır. Çok sayıda araştırmacı da bu kavramın araştırılmasına odaklanmıştır. Lewin, insan davranışının kişilik ve çevre ile etkileşmesi sonucunda ortaya çıktığını vurgulamıştı. Lewin, insanların toplumsal çevrenin özelliklerine göre kendi bilişsel temellerini oluşturması sonucunda, öyle davranmasını sağlayan güdüleyici güçlerin kaynaklarıyla ilgilenmişti. Lewin'in çalışmalarında, kişilerarası ilişkilerde, ilişkilerin uzun süreli olmasının belirleyicisi olarak "kendini açma", güven faktörü ile ilişkilendirilmiştir. (akt: Öner 2000a; Hortaçsu 2012; Hogg ve Vaughan 2014).

Psikolojide zaman kavramı, insanların içsel deneyimleriyle ilişkili olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, yaşamın anlamlandırılması ve kontrol edilmesinde bir araç olarak kabul edilebilir (Zimbardo ve Boyd 1999). Zaman kavramının küçük yaşlardan itibaren belli bilişsel beceriler ile gelişip, sosyo-kültürel etkilerle şekillenerek adeta kişilik özelliğine dönüştüğü belirtilmektedirler. Üniversite öğrencilerinin geleceğe ilişkin tutumları ve bu tutumların benlik kurguları ile ilişkilerinin incelendiği bir araştırmada; gelecek zaman yönelimlerinin ilişkisel ve gelişimsel yönelimlerden etkilendiği ancak cinsiyetten etkilenmediği bulunmuştur. Ayrıca ilişkisel yönelimleri yüksek olan bireylerin daha olumlu ve planlı ve daha az korkulu gelecek yönelimlerine sahip oldukları; gelişimsel yönelimi yüksek olan bireylerin ise daha az korkulu gelecek yönelimlerine sahip oldukları görülmüştür (Güler 2004). İlgili yazında gelecek zaman yönelimi ile gelecek zaman perspektifi kavramsallaştırılması farklıdır. Bireysel farklılıklar açısından zaman yönelimi sosyo-kültürel etkilerle şekillenir. Gelecek zaman yönelimi kişinin hedeflerine odaklanır ve bunun da bir anlamda kişilik özelliğine dönüşebildiği belirtilmektedir. Ayrıca gelecek zamanla ilgili çalışmalar geleceğe olumlu yaklaşmanın psikolojik sağlık açısından önemine de vurgu yapar (İmamoğlu ve Güler 2007). Pek çok araştırmada, geleceğe ilişkin olumlu ve olumsuz bilişlerin farklı deneyim boyutu oluşturduğuna dikkat çekilmektedir. Olumlu gelecek beklentisi ile ergen öznel iyi oluşu arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, olumlu gelecek

beklentisine sahip olan ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin yükseldiği tespit edilmiştir (Eryılmaz 2011).

Bazı araştırmalar ise, gelecek yöneliminin düşük gelirli, azınlık grubu gençlerin psiko-sosyal sonuçlarının yordanmasında önemli etken olduğunu düşünmüşlerdir. Bu araştırmalardan biri, yüksek riskli ortamlarda büyüyen ancak gelecekte olumlu beklentileri olan ve geleceğini planlamaya odaklanan ergenlerin daha sonraki yaşamlarında gelecekte olumlu beklentisi olmayan ve geleceğini planlamayan gençlere göre psikolojik ve sosyal sorunları yaşama ihtimalinin daha düşük olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Ayrıca gelecek yöneliminin özellikle risk altındaki gençler için önemli olabileceği düşünülmüştür (McCabe ve Barnett 2000).

Sakallı ve Uğurlu 2003, çalışmasında, romantik ilişkilerde doyumun, cinsiyet ile ilgili kalıp yargıların ve cinsiyetin gelecek zaman yönelimi ile ilişkisini incelemiştir. Romantik ilişkilerde gelecek zaman yöneliminin yordayıcıları olarak; kadınlara göre erkeklerin özgüvenine ve ilişkilerde erkek egemenliğine yönelik gösterdikleri tutumların, ilişki doyumundan daha önemli yordayıcılar olduğunu göstermiştir.

Romantik ilişkilerde gelecek zaman yöneliminde aileye ilişkin faktörlerin ele alındığı bir çalışmada; bireyin aile içinde kendini algılayışının romantik ilişkilere yönelmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Kalkan ve Koç 2010). Gelecek zaman yönelimi ile ilgili çalışmalar, gelecek zaman yönelimi kavramının, gelecek olayları organize etme ve bekleme konusunda genel kapasiteyi tanımlar. Bu çalışmalarda gelecek yönelimi, gelecek beklentilerini oluşturacak şekilde bireyin çevresinden gelen bilgiler ile etkileşime giren önceki deneyimleri esas alan şemalar veya tutumlar toplamı olarak tanımlanır (Nurmi 1991; Trommsdorff 1983). Gjesme (1983), gelecek zaman yönelimi kavramını, ön görebilme ve bekleyebilme, planlar yapabilme ve gelecek olasılıkları organize edebilme yeteneği olarak tanımlar. Gjesme'nin Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği, kişinin geleceğine ne derece odaklandığı ile ilgili geleceğe ilişkin tutumları içermektedir. Ardından gelen araştırmasında Gjesme (1983a), gelecekle ilgili spesifik bağlam referanslarından ziyade daha çok genel referanslar kullanılmasının gerekli olduğunu vurgulamıştır. Öner (2000), çalışmasında Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeğini hem genel bağlamda hem de karşı cins ile romantik ilişkilerin ele alındığı spesifik bağlamda ölçmeyi denedi. Bu araştırması, romantik ilişkiler açısından elde edilen gelecek zaman yönelimi sonuçlarının, genel zaman yönelimi sonuçlarından farklı olduğunu gösterdi. Öner ardından gelen araştırmasında (2000a) ilişki doyumunu ve flört etme deneyiminin, karşı cins ile ilişkilerde gelecek zaman yöneliminin üzerindeki etkilerini

incelemiştir . Sonraki çalışmada RİGZO(Romantik İlişkilerde GelecekZaman Yönelimi Ölçeği) kullanılarak; romantik ilişkiler ile gelecek zaman yöneliminin yordayıcıları arasındaki olası bağlantılar incelenmiştir. Sonuçlara göre; kadın olmanın, kıskançlık yaşamının ve flört edilecek partneri seçerken gösterilen seçicilik derecesinin RİGZO sonuçları ile doğru orantılı olduğu, ilişki doyumunun ve olumsuz giden ilişkilere son verme istekliliğinin ise RİGZO sonuçları ile ters orantılı olduğunu göstermiştir (Öner 2001). Öner (2002) başka bir çalışmasında, kendini yönetme(self monitoring), cinsiyet ve romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir, kendini yönetme puanları düşük olan bireylerin romantik ilişkiler açısından kendini yönetme puanları yüksek olanlara göre gelecek zaman yönelimlerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgular ışığında, kendini yönetme puanı düşük olan bireylerin kalıcı ilişkiler aradığı ve geleceğe daha fazla odaklanacağı, buna karşılık kendini yönetme puanları yüksek olanların kalıcı ilişki yerine geçici ilişkilere yöneleceği ve ilişkilerinin geleceği ile ilgili daha az kaygı yaşayacakları ileri sürülmüştür.

3. Özerk-İlişkisel Benlik Tipleri

Benlik kurgularına ilişkin araştırmalar, daha çok kişilerarası ilişkiler düzeyinde incelenmiştir. İlişkisellik ve bireysellik benliğin ve kişilerarası ilişkilerin temel bir boyutudur. Ergenliğin ilk yıllarında benlik kavramı, sosyal ilişkiler bağlamında ele alınır. Erikson'ın modelinde, güçlü bir benlik kimliği duygusu kazanan ergenler, tutarlı bir benlik imgesine sahiptirler (Hortaçsu 2012: 272; Yavuzer 2007: 41).

Çeşitli tanımlarda “özerklik” ve “yetkinlik” ifadelerine atfedilen anlamlar tartışılmakta ve özerklik-ilişkililik ve yetkinlikle birlikte temel ihtiyaçlar olarak gruplandırılmaktadır. Örneğin Bandura'nın sosyal-bilişsel kuramında özerklik kadar yetkinlik de önemlidir. Özerklik kavramının sözlük anlamı kendi kendini yönetme ve irade kavramlarını içerir. Psikolojik ve felsefi anlamda özerkliğin farklı tanımları olmakla birlikte özerklik, Kağıtçıbaşı'nın çalışmasında (Kağıtçıbaşı 2005; Kağıtçıbaşı 2010), iradeyi de içeren yetkinlik bağlamında incelenmektedir. Bu, başkası tarafından yönetilmek değil de kendi kendine yönetmek anlamına gelmektedir. Gerçek yetkinlik özerklik gerektirir. Markus ve Kitayama'nın daha önce bireysel ve kolektivist kültürlerdeki benlik kurgularına ilişkin olarak gerçekleştirdikleri çalışmayı geliştiren Kağıtçıbaşı'nın modeli; kişiler arası mesafe ve ilişkililik- ayrıklık boyutları üzerinden farklı benlik kurgusu formlarına bağlanmaktadır. Bu modeldeki özerk- ilişkili benlik hem özerk hem ilişkililik yönünde yüksek seviyededir. Özerk-ilişkili benlik, bağımsız ve karşılıklı bağımlı benlik

kurgularının da bir kombinasyonu olarak kabul edilebilir. Böyle bir bakış açısından bireyin özerk olabilmesi için başkalarından ayrışık olması gerekmez. Böylece özerk olma ihtiyacı ile bağlanma ihtiyacı aynı zamanda var olabilir (Kağıtçıbaşı 1996; Kağıtçıbaşı 2005; Kağıtçıbaşı 2010). Kültürlerarası araştırmalar kültürlerarası farklılığı merkez alarak özerklik ve ilişkiselliği birbirinin karşıtı olarak kavramsallaştırmaktaydı (Markus ve Kitayama 1991). Söz konusu araştırmacılar benliğin içeriğinin kültürden etkilendiğini ve bireyci ve toplulukçu değerlerin egemen olduğu kültürlerdeki bireylerin farklı türden benlikleri olduğunu ileri sürerler. Tümü romantik ilişkiler yaşamakta olan İngiliz ve Türk yetişkinler üzerinde yapılan kültürlerarası bir araştırmada; ilişki tatminini incelemek üzere yetişkin bağlılığı, özerk-ilişkisel benlik kurgusu ve cinsiyet rolleri test edilmektedir. Bu çalışmada romantik ilişkiler yaşamakta olan Britanyalı ve Türk gruplar, ilişki tatmininin incelenmesi amacıyla karşılaştırılmıştır. Türk katılımcılar ilişki tatmini ve özerklik konusunda düşük puanlar almışlar Britanyalı katılımcılar kaçınma ve ilişkililik konularında düşük puanlar almışlardır (Çelenk vd. 2011).

Bir çalışmada, Singelis'in, bireycilik ve toplulukçuluk değerlerini bireysel düzeyde ölçmek üzere yaygın olarak kullanılan Benlik Kurgusu Ölçeği (Self Construal Scale; SCS) kullanılmıştır. Söz konusu ölçeğin, bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarının iki karşıt kutup olarak değil, aynı kişide farklı düzeylerde var olabilen kültürel sendromlar olarak ele alınması öngörülmektedir (Wasti ve Erdil 2007).

Benlik üzerine yapılan çalışmalar cinsiyetin benlik yönelimleri üzerinde etkili olabileceğine işaret etmektedir. Ercan (2011 ve 2013) benzer çalışmalarında kadınların ilişkisellik puanları erkeklerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

Benliğin ayrıklık- bağlılık boyutları, bireycilik – toplulukçuluğun temel bir psikolojik boyutu olarak yorumlanabilir. Piaget'ni ahlak gelişimi kuramında da kullandığı “özerklik” ve karşıtı “dışa bağımlı ahlak” (heteronomy) kavramları ile betimlenen kavramlar, özerk-ilişkisel benlik yönelimlerini yansıtmaktadır. Otonom ahlak kendi kendinin kurallarına tabi olmak; heteronom ahlak ise başkasının kurallarına tabi olmak demektir. Bu kavramsallaştırma Kendini Belirleme Kuramı'nın (self-determination teory) veya Özgür İrade Kuramının bakış açısına uygundur. Bu iki kavram zıtların birlikteliğidir. Birine bağlanma ihtiyacı ile özerk olma ihtiyacı aynı zamanda var olabilir (Kağıtçıbaşı 1996; Kağıtçıbaşı 2005; Kağıtçıbaşı & Baydar ve Cemalcılar 2006).

Özerklik, kişiliğin kavramsallaştırılmasında sağlıklı insanın gelişiminde bir ön şart olarak kabul edilir. Bütün bunlar psikolojik düşünceye ışık

tutar. Örneğin, psikanalitik kuramda Mahler ve Pine'ın "ayırılma-bireyleşme" kavramının geliştirilmesi, Erikson'ın birey ile onu çevreleyen kültür arasındaki karmaşık ilişkilerine dair görüşleri ve O'nun kimlik kavramını işlerken ego gelişimi yaklaşımlarından yararlanması, anal dönemi özerklik olarak kavramsallaştırması ve temel güvenin de bu dönemde oluştuğuna dikkat çekmesinde ki gibi (McWilliams 2009; Mitchell 2012: 29). Burada ki kavramların; bağımlılığın tersi "otonomi", ayrılma-bireyleşme "başka insanlardan bağımsız olma" olarak açıklanan kavramları, özerklik- ilişkisellik olarak yansıttığı kabul edilmektedir.

Benlik oluşumu çerçevesinde kabul gören benlik modellerinde, özerk ve ilişkisel benliğin birlikte değerlendirilmesi söz konusu olduğunda; Kağıtçıbaşı, "özerk-ilişkisel benlik", İmamoğlu "Dengeli bütünleşme-ayırışma" gibi kavramsallaştırmaları kullanmışlardır. Kağıtçıbaşı, kendini belirleme kuramında sözü edilen üç temel ihtiyaç görüşünden etkilenmiştir. Ve sağlıklı benlik oluşumu için gerekli olan özerkliğin, yalnızca ayrılma- bireyleşme ve diğerlerinden kopma ile mümkün olduğuna katılmamaktadır. Bu benlik gelişimi modelinde; yetkinlik (özerklik) ve kişilerarası mesafe (ilişkisellik) boyutlarında görece farklılık olduğu bildirilmektedir (Kağıtçıbaşı 2010: 225). Bir araştırma, İmamoğlu'nun Dengeli Bütünleşme Ayrışma Modeli olarak öngörülen dört benlik tipinin (kopuk-kalıplaşma, ilişkili-kalıplaşma, kopuk-kendileşme, ilişkili-kendileşme), gelecek zaman yönelimi bakımından anlamlı ve düzenli bir şekilde farklılaştığını göstermiştir. Model tarafından en uygun gelişme olarak öne sürülen ilişkili-kendileşmenin en olumlu ve planlı, diğer taraftan da en az korkulu gelecek yönelimleriyle bağlantılı olduğu bulunmuştur. Araştırmada Gjesme'nin Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği kullanılmıştır (Güler 2004). Bu çalışmaya bağlı olarak yapılan başka bir araştırmada, gelecek yönelimlerinde benlik tipine bağlı farklılıkların ele alındığı çalışmada, İmamoğlu'nun Denge modeli üzerinden, model tarafından öne sürülen dört farklı benlik tipinin gelecek yönelimlerine bakılmış, benlik tipleri arasında gelecek yönelimleri bakımından anlamlı farklılıklar bulgulanmıştır (İmamoğlu ve Güler 2007).

Bir çalışmada, Özerk-İlişkisel Benlik özellikleri ile yeme tutumu ilişkisi, vücut algısının aracı rolü üzerinden araştırılmıştır. Bu araştırmaya göre özerk-ilişkisel grup ile karşılaştırma grubu arasında yeme tutumu açısından anlamlı bir fark bulunmuş ayrıca özerk-ilişkisel benlik özelliklerinin bir arada bulunmamasının, yeme tutumundaki bozulmayı yordadığı tespit edilmiştir (Oruçlular 2013).

Literatürde, kişilerarası ilişkilerde özerkliğin ve ilişkililiğin önemine odaklanmış olan kültürlerarası çalışmalarda bulgular özellikle romantik

ilişkilerde özerk ve ilişkisellik boyutlarının kültürlerarası ilişkiler üzerinde farklı etkileri olduğunu göstermektedir. Örneğin, kültürlerarası yapılan bir çalışmadan aktarılan araştırma bulgusuna göre; Amerikalı ve Korelilerde ilişki tatmini açısından özerklik ve ilişkiselliğin önemli olduğu tespit edilmiştir (Çelenk vd. 2011). İngiltere ve Çin’de evlilik tatmini ve özerklik- ilişkisellik arasında ki karşılaştırmada eşler arasındaki özerklik frekansının kültürel gruplar arasında değiştiğini ancak her iki grubun da özerkliği vurguladıkları tespit edilmiştir (Wong ve Goodwin 2009). Romantik ilişkilerde eşler arasında ki özerklik derecesi ile ilişkiselliğin ilişki tatminini etkilemiş olması özerklik ile ilişkiselliğin birlikte var olduğunu göstermektedir. Ergenlerle yapılan bir çalışmada, ilişki ve özerk- ilişki benlik yönelimi olan bireylerin olumlu duygu ve yaşam doyumlarının, özerk benlik yönelimi olan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır (Özdemir 2012).

Bu araştırmanın amacı ergenlik dönemindeki gençlerin romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimleri ile benlik kurguları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Belirlenen bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1- Cinsiyet açısından romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ve özerk-ilişkisel benlik ölçek puan ortalamaları arasında fark var mıdır?

2- İlişki süresi açısından romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ve özerk-ilişkisel benlik ölçek puan ortalamalarının arasında fark var mıdır?

3- İlişkiye bağlılık, ilişkide yaşanan sorun sıklığı ve ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi puanlarının anlamlı yordayıcıları mıdır?

4- İlişkiye bağlılık, ilişkide yaşanan sorun sıklığı ve ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri özerk-ilişkisel benlik alt puanlarının anlamlı yordayıcıları mıdır?

5- Özerk- İlişkisel Benlik alt ölçekleri Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi puanlarının anlamlı yordayıcıları mıdır?

4. Yöntem

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, farklı grupların çeşitli değişkenler açısından karşılaştırıldığı ilişki bir çalışmadır. Araştırma tarama modeli olarak tasarlanmıştır.

4.2. Çalışma Grubu

Çalışmaya farklı bölümlerde okuyan 295 İstanbul Ticaret Üniversitesi öğrencisi katılmıştır. Her fakültenin bölümlerinden eşit dağılımla belirlenen sayıda öğrenciler gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmışlardır. Katılımcıların 238'i (%80.7) kadın, 57'si (%19.3) erkektir. Yaş açısından ele alındığında katılımcıların 246 (%83.4)'sü 18-25 yaş arası, 40 (%13.6)'ı 25-35 yaş arası ve 8 (%2.7)'i 35 yaş üstüdür.

4.3. Veri Toplama Araçları

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimlerini belirlemek ve ergenlerin romantik ilişkiler açısından geleceğe nasıl bir tutumla yaklaştığını ölçmek amacıyla; Öner (5, 2000a) tarafından geliştirilen "Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği" ve benlik durumlarını belirlemek amacıyla, Kağıtçıbaşı ve Baydar tarafından geliştirilen "Özerk-İlişkisel Ölçekleri" kullanılmıştır. Ayrıca, araştırmacının, yaş ve cinsiyet gibi demografik özelliklerinin ve romantik ilişkilerine dair bazı özelliklerin belirlenmesi amacıyla hazırladığı Kişisel Bilgi Formu adı altında bir anket formu kullanılmıştır.

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet gibi demografik özelliklerinin yanı sıra romantik ilişki yaşama durumlarına dair özelliklerin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bunlar; ilişki türü, ilişki süresi, ilişki sayısı, ilişkiye bağlılık, ilişkide sorun sıklığı, güven hissetme gibi durumlara ilişkindir.

4.3.2. Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği (RİGZÖ)

Bireylerin romantik ilişkilerinin geleceğini nasıl planladıkları ve ilişkilerinin geleceğine dair düşüncelerini ölçmek amacıyla Öner tarafından geliştirilmiş yeni maddelerin eklendiği genişletilmiş versiyonu kullanılmıştır. 11 maddeden oluşmaktadır. 4 basamaklı Likert tipi ölçektir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .81'dir. Ölçekte tek bir toplam puan alınmakta, yüksek puanlar ilişkilerde geleceğe yönelik yüksek düzeyde planların ve ilgilerin olduğunu, düşük puanlar ise ilişkinin geleceğine yönelik düşük düzeyde planların yapıldığını göstermektedir.

Ölçekteki 1, 4, 8, 9 ve 11 maddelerin ters puanlanması gerekmektedir. Öner'in,2001, yaptığı faktör analizi sonucunda, iki faktörlü yapı elde

edilmiştir. Bunlar devamlı ilişkiler arama ve ilişkinin geleceğine odaklanma olarak adlandırılmıştır. Birinci faktör, kısa süreli ya da uzun süreli ilişkileri tercih etme eğilimi ile ilişkili maddeleri içermektedir. Birinci faktörün iç tutarlılık katsayısı .85, ikinci faktörün iç tutarlılık katsayısı .64 tür.

4.3.3. Özerk-İlişkisel Ölçekleri

Yetkinlik ve kişiler arası mesafe boyutları, hem özerk hem de ayrık olmaya önem verilen kültürel ortamlarda ilişkili olabilir. İlişkisel olmak özerk olamamak anlamına gelmez. Bu iki boyut görgüldür, mantıksal olarak kaçınılmaz bir ilişki değildir. Kaçınılmaz bir ilişki değil de yalnızca bir ilişkililik olarak kavranmalıdır. Kağıtçıbaşı ve Baydar'ın Özerklik-İlişkisel Ölçekleri, kişiler arası mesafe ve yetkinliği ölçmek için farklı ölçekler oluşturmuşlardır (Kağıtçıbaşı 2010; Kağıtçıbaşı vd. 2006). Araştırmamızda kullandığımız “Özerklik-İlişkisel Ölçeği”nde yalnızca İlişkisel ve Özerklik ölçeklerini kullanarak da kişinin benlik durumlarına bakılabilir. Örneğin kişi her iki ölçekte de ortalamanın üzerinde puan alıyorsa bu özerk-ilişkisel benliği gösterir. Her ikisinden de ortalamadan düşük alıyorsa bağımlı-ayrık benliktir. Burada kişiler arası mesafe ve yetkinlik boyutlarının karıştırılmaması önemli olduğu için her ölçek tek bir faktörle tek boyutlu olacak şekilde tasarlanmıştır. Faktör analizleriyle bu durum doğrulanmıştır.

Her bir ölçek dokuz maddeden oluşmaktadır ve katılımcılardan maddeleri 1 ve 5 arasında değerlendirmeleri istenmektedir. Bu değerlendirmeler kişilerin maddeye ne derece katıldıklarını veya ne derece katılmadıklarını gösterir. Ölçeklerde sonuçların kesinliğini arttırmak için bazı ters çevrilmiş maddeler de bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında araştırma sorularını yanıtlamaya uygun olan yol kullanılmıştır.

Özerk Benlik ölçek maddeleri sadece yetkinlik boyutu ile ilgili tutarlılık katsayısı .74'tür. İlişkisel Benlik ölçeği ise kişilerarası mesafe boyutu ile ilgili maddelere sahip olup iç tutarlılık katsayısı .78'dir. Bir birey hakkında aynı anda hem yetkinlik hem de kişilerarası mesafe boyutlarında bilgi verebilen Özerk- İlişkisel Benlik ölçeği maddelerinin iç tutarlılık katsayısı ise .84'tür.

4.4. İstatistiksel Analiz

Bu çalışma betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Verilerin analizinde, farklılıkların incelenmesinde bağımsız t-testi, etkilerin analizine ilişkin olarak ANOVA, değişkenlerin incelenmesine yönelik olarak, çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

5. Bulgular

5.1. Katılımcıların Romantik İlişki Özellikleri Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Katılımcılar ilk olarak ilişki özellikleri açısından incelendiğinde 148 katılımcı (%50.2) ilişkilerinin flört düzeyinde olduğunu, 15 katılımcı (%5.1) sözlü ya da nişanlı olduğunu, 15 katılımcı (%5.1) evli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 60 (%20.3)'ü ilişki süresinin bir yıldan az olduğunu, 28 (%9.5)'i 1-2 yıl arasında, 23 (%7.8)'i 2-3yıl arasında ve 25(%8.5)'i 3-5 yıl arasında ve 28 (%9.5)'i 5 yıldan fazla sürdüğünü belirtmişlerdir.

Tablo 1: Katılımcıların İlişki Özellikleri

<i>İlişki Türü</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Flört	148	50.2
Söz-Nişan	15	5.1
Evli	15	5.1
Belirtmemiş	117	39.7
<i>İlişki Süresi</i>		
1 yıldan az	60	20.3
1-2 yıl arası	28	9.5
2-3 yıl arası	23	7.8
3-5 yıl arası	25	8.5
5 yıldan fazla	28	9.5
Belirtmemiş	131	44.4
<i>İlişki Sayısı</i>		
1	107	36.3
2	84	28.5
3 ve üzeri	46	16.6
Belirtmemiş	54	18.3
<i>İlişkiye Bağlılık</i>		
Zayıf	20	6.8
Orta	31	10.5
Güçlü	124	42
Belirtmemiş	120	40.7
<i>İlişkide Kendini Güvende Hissetme</i>		
Evet	148	50.2
Hayır	28	9.5
Belirtmemiş	119	40.3

Katılımcıların şimdiye kadar yaşadığı ilişki sayısı açısından incelendiğinde; 107 katılımcı (%36.3) bir ilişki yaşadığını, 84 katılımcı (%28.5) iki ilişki yaşadığını, 46 katılımcı ise (%16.6) üç veya daha fazla

ilişki yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların ilişkiye olan bağlılıkları değerlendirildiğinde 20 katılımcı (%56.8) ilişkiye bağlılığını zayıf, 31 katılımcı (%10.5) ilişkiye bağlılığını orta, 124 katılımcı (%42) ilişkiye bağlılığını güçlü olarak belirtmişlerdir. Son olarak katılımcıların 148 (%50.2)'i ilişkisinde kendini güvende hissettiğini; 28 (%9.5)'i ise güvende hissetmediğini belirtmiştir. Analizlere ilişkin bulgular tablo 1'den izlenebilir.

Tablo 2: Ölçeklerden Elde Edilen Puan Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

<i>Değişkenler</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>
Özerk Benlik	37.22	6.55
İlişkisel Benlik	44.93	8.01
Özerk-İlişkisel Benlik	49.96	8.63
Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi	33.21	5.18

5.2. Cinsiyet Açısından, Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi ve Benlik Tiplerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırma soruları doğrultusunda ilk olarak cinsiyet açısından Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi puan ortalamalarının değişip değişmediğini incelemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız t-testi analizi uygulanmıştır. Buna göre kadınların RİGZÖ puan ortalamaları ($X_{ort}=33.91, s=4.7$) erkeklerden ($X_{ort}= 30.23, s= 5.97$) anlamlı derecede yüksektir ($t(271)= 4.8, p<.05$).

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Puanlarına Ait Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

<i>Gruplar</i>	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	
<i>Kadın</i>		221	33.91	4.72	271	4.80*
<i>Erkek</i>		52	30.23	5.97		

* $p < .05$

Cinsiyet açısından Özerk-İlişkisel Ölçekleri puan ortalamalarının değişip değişmediğini incelemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız t-testi analizi uygulanmıştır. Buna göre kadınların ilişkisel benlik puan ortalamaları ($X_{ort} = 45.91, s = 7.90$) ve özerk-ilişkisel benlik puan ortalamaları ($X_{ort} = 51.20, s = 7.99$) erkeklerden (sırasıyla: $X_{ort} = 40.80, s = 7.11$; $X_{ort} = 44.54, s = 9.38$) anlamlı derecede yüksektir (sırasıyla:

$t(283) = 4.39, p < .05; t(289) = 5.36, p < .05$). Ancak özerk benlik puanlarının cinsiyet açısından farklılaşmadığı görülmüştür (Tablo 4).

Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Özerk-İlişkisel Ölçekleri Puanlarına Ait Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

<i>Gruplar</i>	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	
<i>İlişkisel Benlik</i>						
Kadın		230	45.91	7.90	283	4.39*
Erkek		56	40.80	7.11		
<i>Özerk İlişkisel Benlik</i>						
Kadın		221	51.20	7.99	289	5.36*
Erkek		52	44.54	9.28		

* $p < .05$

5.3. İlişki Süresi Açısından Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi ve Benlik Tiplerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

İlişki süresi açısından RİGZÖ puan ortalamalarının değişip değişmediğini incelemek amacıyla elde edilen verilere ANOVA uygulanmıştır. Buna göre 3-5 yıl arası ilişkisi olan katılımcıların ($X_{ort} = 31.35, s = 3.56$), 1 yıldan az süredir birlikte olan katılımcılardan ($X_{ort} = 31.35, s = 5.91$) anlamlı derecede yüksektir (sırasıyla: $F_{4,151} = 5.14, p < .05$) (Tablo 5).

İlişki süresi açısından Özerk-İlişkisel Ölçekleri puan ortalamalarının değişip değişmediğini incelemek amacıyla elde edilen verilere bir dizi ANOVA uygulanmıştır. Buna göre ilişki süresi açısından Özerk-İlişkisel Ölçekleri puanları arasında bir farklılık olmadığı görülmüştür

Tablo 5: İlişki Süresinin Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Üzerindeki Etkisine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss.</i>	<i>F</i>	<i>Post Hoc Tukey</i>
<i>İlişki Süresi</i>					
1 yıldan az	54	31.35	5.91	5.14**	3-5 yıl arası > 1 yıldan az
1-2 yıl arası	28	34.36	5.16		
2-3 yıl arası	22	34.00	3.04		
3-5 yıl arası	25	36.20	3.56		
5 yıldan fazla	27	34.56	4.40		

* $p < .05, **p < .01$

5.4. Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimini Yordayan İlişki Durumlarıyla İlgili Değişkenlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda ilk olarak Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimini yordayan değişkenlerin belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analize Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi puanlarının yordayıcısı olarak ilişkiye bağlılık, ilişkide yaşanan sorun sıklığı ve ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri yordayıcı değişkenler olarak alınmıştır (Tablo 6).

Tablo 6: Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Puanlarının Yordayıcıları

<i>Değişkenler</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>β</i>	<i>F</i>	<i>t</i>
İlişkiye bağlılık			.28		3.43**
İlişkide yaşanan sorun sıklığı	.29	.08*	-.07	4.68**	-.83
İlişkide kendini güvende hissetme		-.01		-.08	

*p < .05,**p < .01

Tablo 6'dan da inceleneceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %8'ini açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .08$, $F(3,158) = 4.68$, $p < .01$). Elde edilen katsayılara bakıldığında sadece ilişkiye bağlılık değişkeninin ($\beta = .28$, $p < .01$) Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

5.5. Benlik Tiplerini Yordayan İlişki Durumlarıyla İlgili Değişkenlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bir diğer sorusu olan Özerk-İlişkisellik Ölçeklerinden Özerk Benlik puanlarını yordayan değişkenlerin belirlenmesi için doğrusal hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Analize Özerk Benlik yordayıcısı olarak ilişkiye bağlılık, ilişkide yaşanan sorun sıklığı ve ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri yordayıcı değişkenler olarak alınmıştır. Ancak bu değişkenlerin Özerk Benlik puanlarının anlamlı yordayıcıları olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

İlişkisel Benlik puanlarını yordayan değişkenlerin belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analize İlişkisel Benlik puanlarının yordayıcısı olarak ilişkiye bağlılık, ilişkide yaşanan sorun sıklığı ve ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri yordayıcı değişkenler olarak alınmıştır. Sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: İlişkisel Benlik Puanlarının Yordayıcıları

<i>Değişkenler</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>β</i>	<i>F</i>	<i>t</i>
İlişkiye bağlılık			.27		3.49**
İlişkide yaşanan sorun sıklığı	.28	.08**	-.09	4.32*	-1.10
İlişkide kendini güvende hissetme		.03		.34	

*p < .05, **p < .01

Tablo 7’den de inceleneceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %8’ini açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .08$, $F(3,157) = 4.32$, $p < .05$). Elde edilen katsayılara bakıldığında sadece ilişkiye bağlılık değişkenin ($\beta = .27$, $p < .01$) İlişkisel Benlik puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

Özerk-İlişkisel Benlik puanlarını yordayan değişkenlerin belirlenmesi için doğrusal hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Analize Özerk-İlişkisel Benlik puanlarının yordayıcısı olarak ilişkiye bağlılık, ilişkide yaşanan sorun sıklığı ve ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri yordayıcı değişkenler olarak alınmıştır. Ancak bu değişkenlerin Özerk-İlişkisel Benlik puanlarının anlamlı yordayıcıları olmadığı görülmüştür.

5.6. Benlik Tiplerinin Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimlerinin Yordayıcı Değişkenlerinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Çalışmanın son sorusu kapsamında, Özerk- İlişkisellik Ölçeklerinden elde edilen puanlarının Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi puan ortalamalarının ne düzeyde yordadığının belirlenmesi için doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analize Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi puanlarının yordayıcısı olarak Özerk Benlik, İlişkisel Benlik ve Özerk- İlişkisel Benlik puanları yordayıcı değişkenler olarak alınmıştır. Sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Puanlarının Yordayıcı Benlik Tipleri

<i>Değişkenler</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>β</i>	<i>F</i>	<i>t</i>
Özerk Benlik			.04		.59
İlişkisel Benlik	.28	.08**	.26	7.10*	3.43**
Özerk-İlişkisel Benlik		.03	.08		1.14

*p < .05, **p < .01

Tablo 8’den de incelenebileceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık % 8’ini açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .08$, $F(3,252)$

= 7.10, $p < .05$). Elde edilen katsayılara bakıldığında sadece İlişkisel Benlik değişkeninin ($\beta = .26$, $p < .01$) Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

6. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmanın bulguları, ilişkisel benliğe ve gelecek zaman yönelimine vurgu yapmaktadır. Söz konusu olan kişilerarası ilişkilerde romantik ilişkiler ve bunların gelecek zaman boyutlarında, sonuçlar duygusal bağlılıkların da ilişkiselliğe odaklandığını göstermektedir. Kendini Belirleme Kuramında da açıklandığı gibi, yakınlık gereksinimi, “biz”(ben ve diğer kişi) ile ilgilidir. Buradaki “Biz” kavramı, ilişkisel benlikle ilişkilidir. Yakınlık gereksiniminin sonucu olan bağlılık, duygusal-ilişkisel süreçlere işaret etmektedir.

Araştırma bulguları, üniversite öğrencisi ergen araştırma grubunun cinsiyet açısından; romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimleri ile özerk-ilişkisel benlik açısından anlamlı olarak farklılaştığını ortaya koymaktadır. İlişki süresinin, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimine etkisi olduğu, benlik tiplerinin hiçbirisinin puanlarında farklılık olmadığı görülmüştür. İlişkiye bağlılık değişkeninin, romantik ilişkilerde gelecek zaman puanlarını pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. İlişkiye bağlılık değişkeninin, ilişkisel benlik puanlarını pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Yalnızca ilişkisel benlik'in, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimini anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmüştür.

Birinci sorunun cevabı olarak elde edilen bulgulara göre; kadınların romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimleri puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı derecede yüksek oluşu, kadınların erkeklere göre daha fazla gelecek zaman yönelimli olduklarını göstermektedir. Benlik tiplerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı sonuçlarına göre; kadınların ilişkisel Benlik ve Özerk-İlişkisel Benlik durumları erkeklere göre farklılaşmaktadır. Bu benlik durumları puanları daha yüksektir. Cinsiyet rolleri, davranışları etkileyen, kadın ve erkek kimlikleriyle bağlantılı kurallar ve beklentiler olarak tanımlanır. İlgili alan yazını incelendiğinde (Çelenk vd. 2011), kadınların benlik yönelimlerinde, ilişkisel benlik ve özerk-ilişkisel benlik durumlarının erkeklere göre yüksek olması, kadınların cinsiyet rollerinde ve sosyalleşme tecrübeleri nedeniyle davranış açısından farklılık gösterebilmesinden olabilir. Yine, (Cross ve Madson 1997, aktaran: Özdemir ve Çok 2011a)'e göre benlik kurgusunun gelişimi açısından kadın ve erkekler arasında, geleneksel cinsiyet rolü toplumsallaştırma uygulamaları nedeniyle fark yarattığı

bildirilmektedir. Cinsiyet ve benlik kurgusu arasındaki ilişki açısından erkeklerin kadınlara göre özerk, kadınların da ilişki benlik kurgusu düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Çelenk ve ark. çalışmalarında, kişilerarası ilişkiler açısından görülen, cinsiyet rolleri arasındaki farklarında, sosyoekonomik, şehirleşme gibi faktörlerin etkileri belirtilmekte, roller arasındaki farklılıkların diğer bir boyutu olarak, geleneksel toplum olup olmaması açısından değerlendirilmektedir. Başka bir çalışmada ki bulgulara göre; kadın olmanın benliğin hem ilişkili hem de özerk (kendileşme) boyutlarıyla bağlantılı olmasıdır. İlişkili ve özerk (kendileşmiş) benliğe sahip olma olasılığı, kadınların erkeklere kıyasla daha yüksektir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu 2004). Bu sonuçlar, kadınların, toplumsal cinsiyet rolleri gereği kazanılan ilişkililik ve üst sosyo-ekonomik düzeyde ki koşulların sağladığı özerklik (kendileşme) olanaklarını erkeklere göre daha iyi bağdaştırabilmiş olmasıyla açıklanmaktadır.

Araştırmanın ikinci sorusunun cevabı olarak elde edilen bulgulara göre; bazı romantik ilişki yaşama durumlarından olan “ilişki süresinin 3-5 yıl aralığında”, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi üzerinde etkisi bulunmuştur. Yani, 3-5 yıl arası ilişkisi olanlar 1 yıldan daha az olanlardan daha fazla gelecek zaman yönelimlidir. Ancak, ilişki süresi açısından benlik tiplerine ilişkin yapılan karşılaştırmada anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna göre; ilişki süresi açısından benlik tipleri değişmemektedir (farklılaşmamaktadır). Aşık olmanın öz güveni artırıp benlik algısını güçlendirdiği ve bireyi duygusal olarak olgunlaştırarak daha olumlu bir kişilik geliştirmesini sağladığını öne süren çalışmada (İmamoğlu ve Karakitapoğlu, 2004), bu nedenle üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerde uzun süreli ilişkiler için çaba gösterdikleri belirtilmektedir. Ayrıca, romantik ilişkilerde gelecek zaman yöneliminin yüksek olması kalıcı ilişkilerin aranması ve ilişkilerin geleceğine daha fazla odaklanılması ile ilişkilendirilmektedir ve yine gelecek yönelimli bireylerin nispeten daha kalıcı ilişkiler arayışı içerisinde olduğunun beklenebileceği, daha az gelecek zaman yönelimli bireylerin geçici ilişkilerden keyif alabileceği bildirilmiştir (Öner 2002; Öner 2000).

Araştırmanın üçüncü sorusunun cevabı olarak elde edilen bulgulara göre; romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi puanlarının yordayıcı değişkenleri olan romantik ilişki yaşama durumlarından” ilişkiye bağlılık”ın, anlamlı ve pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Buna göre; ilişkiye bağlılık arttıkça Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yöneliminde olma durumu da artıyor diyebiliriz. Gelecek zaman yönelimi düşük veya yüksek olan bireylerin bazı ilişki durumları ile

ilişkinine benzer çalışmalarda değinilmiştir. Bu sonuç, uzun süreli ilişki kategorisine giren 3-5 yıl aralığında ki ilişki süresine sahip olma ile daha fazla romantik ilişkilerde gelecek zaman yöneliminin etkisinin oluşu ile de tutarlı bir sonuç sayılabilir. Öner'in çalışmasında, gelecek zaman yönelimi yüksek olan bireylerin ilişkilerini sürdürmek için çaba gösterecekleri önerilmişti. Bu yüzden bu kişiler, ilişkilerini devam ettirme konusunda bir niyet göstermektedirler. Ve ilişkiye bağlılığın gelecek zaman yönelimi yüksek olan bireylerde daha yüksek olması beklenmektedir (Öner 2001).

Araştırmanın dördüncü sorusunun cevabı olarak elde edilen bulgulara göre; benlik tiplerini yordayıp yordamadığına göre; romantik ilişki durumlarından bazılarının, benlik tiplerinden İlişkisel benliğin anlamlı yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; Özerk- Benlik puanları, ne ilişkiye bağlılık, ne ilişkide yaşanan sorunlar ne de ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri tarafından etkili ve ilişkili olmadığı (yordamadığı) şeklinde düşünülebilir. Diğer taraftan, İlişkisel Benlik puanı sadece "ilişkiye bağlılık" puanları tarafından pozitif yordanmaktadır. Yani, ilişkiye bağlı olma, ilişkisel benliği pozitif yönde etkilemektedir. Özerk-İlişkisel Benlik puanları ise; ne ilişkiye bağlılık, ne ilişkide yaşanan sorun sıklığı ne de ilişkide kendini güvende hissetme değişkenleri tarafından etkili ve ilişkili olmadığı (yordamadığı) söylenebilir. Kağıtçıbaşı, kişilerarası ilişkilerle sıkı sıkıya bağlanmış ilişkisellik kültürünün, güçlü olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle çocuk yetiştirmede çocuğun ayrık bağımsızlığını amaçlayan hoşgörülü bir serbestlikten ziyade ana-baba kontrolü söz konusudur. Böylece, itaat etmeye yönelik olmayan ve özerkliğe izin veren ana-baba kontrolü genci aileden ayrılmaya yönelten bir merkezkaç etkisi değil, onu aileye bağlayan merkezci bir güç olarak işler. Araştırmamızda kullandığımız Kağıtçıbaşı'nın Özerklik-İlişkisel Öçeklerinin dayandığı kuramsal yapı; iki temel insan ihtiyacı ve onların altında yatan psikolojik kavramlaştırılmalarına dayanan benlik modelini içermektedir. Buna göre, özerklik ve ilişkililik bazı sosyokültürel ortamlarda bağlantılı veya bağlantısız olabilmektedir. Ancak bu görgül bir konudur. Birçok davranış alanında birbirinden bağımsız olabilir. Nitekim farklı kültürlerde ergenler üzerinde yapılan araştırmalar özerklik ve bağlılığın birbirinden bağımsız olduğunu bulgulamaktadır. İlişkisel esas olarak, kişilerarası ilişkilere odaklanan bir kendini yönlendirmeye ilgilidir. Kağıtçıbaşı'na göre; yetkinlik ve kişilerarası mesafe boyutlarında birbirlerinden derece olarak farklı örüntüler olarak düşünmenin gerekli olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmadaki, 4. Bulgu, kuramsal olarak çelişkili görülmektedir. Örneğin, bu çalışmada kullanılan modelde; hem bağımlı hem ayrık benlik

modelinin patolojik bir durumu ifade ettiği söylenebilir (Kağıtçıbaşı 2010: 240).

Araştırmanın beşinci sorusunun cevabı olarak elde edilen bulgulara göre; Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi, İlişkisel benlik puanları tarafından pozitif yordandmaktadır. Buna göre; İlişkisel Benlik puanları arttıkça Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yöneliminde olma artıyor denebilir. İlişkisel benliğin, Romantik ilişkiler açısından gelecek zaman yönelimi yüksek olanları etkilemesi, diğer bulgularımızla tutarlıdır. Hollandalı, Türk ve Faslı ergenler arasında yapılan bir çalışmada ilişkiselliğin ruh sağlığı ile ilişkili olduğu görülmüştür (Kağıtçıbaşı 2010: 241). Kağıtçıbaşı'nın kuramına göre, yetkinlik ve kişilerarası mesafe boyutlarında, kişi bu boyutların her birinde farklı derecelerde olabilir. Bu çalışmada kullandığımız Özerklik- İlişkisel Öleçeklerinde her ölçek tek bir faktörle tek boyutlu olacak şekilde tasarlanmıştır (Kağıtçıbaşı vd. 2006). Burada kişilerarası mesafe ve yetkinlik boyutlarının aynı ölçekte karıştırılmamış olması önemlidir. Araştırmalar, ilişkili benlik tipinde olan bireylerin kopuk olanlara kıyasla kendilerine, diğerlerine, geleceklerine ve yaşamlarının değişik yönlerine duygusal olarak daha olumlu bir yaklaşım sergilediklerine işaret etmektedir (Gjesme 1983a).

Bu çalışma, içinde yaşanan toplumsal bağlamda benlik tiplerinin anlaşılması ve gençlerin romantik ilişkiler açısından gelecek zaman yönelimlerinin de bu bireysel özelliklerle birlikte değerlendirilmesi bakımından önemli görülmektedir. Ayrıca, ilişkiler insanların çeşitli işlevlerini karşılamaktadır. Ancak bunlar insan yaşamının farklı evrelerinde değişiklik gösterebilir. Bundan sonraki benzer çalışmaların, farklı yaş grupları üzerinde, farklı sosyo-ekonomik düzey ve kırsal ve kent yaşamı içindeki gruplar arası karşılaştırmalarla sınanması önerilebilir.

Kaynaklar

- Çelenk, Özgür vd. (2011). "Relationship Satisfaction Among Turkish and British Adults". *International Journal of Intercultural Relations* 35: 626-640.
- Ercan, Hülya (2011). "İlişkisel- Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği'nin Psikomatik Özellikleri ve Uyarlaması". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 13(21): 37-45
- Ercan, Hülya (2013). Genç Yetişkinlerde Benlik Kurgusu Üzerine Bir Çalışma. *Journal of World of Turks, Vol.5. No:2*

- Eryılmaz, Ali (2011). “Ergen Öznel İyi Oluşu ile Olumlu Gelecek Beklentisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 24: 209-215.
- Gjesme, Torgrim (1983). “Introduction: An Inquiry Into the Concept of Future Orientation”. *International Journal of Psychology* 18: 347-350.
- Gjesme, Torgrim (1983a). “On the Concept of Future Time Orientation: Considerations of Some Functions ‘and Measurements’ Implications”. *International Journal of Psychology* 18: 443-461.
- Güler, Ayça (2004). *Relationship Between Self- Construals and Future Time Orientations*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hogg, A. Michael ve Vaughan, Graham (2014). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Hortaçsu, Nuray (2003). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hortaçsu, Nuray (2012). *En Güzel Psikoloji Sosyal Psikoloji*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- İmamoğlu, Olcay ve Karakitapoğlu-Aygün, Zahide (2004). “Self- Construals and Values in Different Cultural and Socioeconomic Contexts”. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs* 130: 277-306.
- İmamoğlu, Olcay ve Güler-Edward, Ayça (2007). “Geleceğe İlişkin Yönelimlerde Benlik Tipine Bağlı Farklılıklar”. *Türk Psikoloji Dergisi* 22(60): 115-132.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (1996). “Özerk-ilişkisel Benlik: Yeni Bir Sentez”, *Türk Psikoloji Dergisi* 11(37): 36-43.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2005). “Autonomy and Relatedness in Cultural Context: Implications For Self and Family”. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 36: 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem vd. (2006). “Assessment, Analysis, and Cross-Cultural Validation of Autonomous and Related Self Construals”. (Progress report). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi ve Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Kalkan, Melek ve Koç, Hatice (2010). “Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimine Ebeveynlik Stillerinin Etkisi: Geçici İlişkilere Karşılık Uzun Dönemli Bağlanım”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 7(2).
- Küçükarslan, Müzeyyen ve Gizir, Cem (2014). “Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 5(42): 148-159.
- Markus, Hazel Rose ve Kitayama, Shinobu (1991). “Culture and the Self: Implications For Cognition, Emotion and Motivation”. *Psychological Review* 98: 224-253.
- McCabe, Kevin ve Barnett, Rosalind (2000). “First Comes Work, Then Comes Marriage: Future Orientation Among African American Young Adolescents”. *Family Relations*, 49(1): 63-70.
- McWilliams, Nancy (2009). *Psikanalitik Tanı*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mitchell, Stephen ve Black, Margaret (2012). *Freud ve Sonrası*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Nurmi, Erik (1991). “How do Adolescents See Their Future? A Review of the Development of Future Orientation and Planning”. *Developmental Review* 11: 1-59.
- Oruçlular, Yasemin (2013). *Vücut Algısının Aracı Rolü Üzerinden Özerk-İlişkisel Benlik Özellikleri ve Yeme Tutumu İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öner, Bengi (2000). “Future Time Orientation and Relationships With the Opposite Sex”, *The Journal of Psychology*, 134(3): 306-314.
- Öner, Bengi (2000a). “Relationship Satisfaction and Dating Experience: Factors Affecting Future Time Orientation in Relationships With the Opposite Sex”. *The Journal of Psychology* 134(5): 537-536.
- Öner, Bengi (2001). “Factors Predicting Future Time Orientation For Romantic Relationships With the Opposite Sex”. *The Journal of Psychology*. 135(4): 430-438.
- Öner, Bengi (2002). “Self-Monitoring and Future Time Orientation in Romantic Relationships”. *The Journal of Psychology* 136(4): 420-424.

- Özdemir, Yalçın (2012). “Ergenlerin Öznel İyi Oluşlarının Özerk, İlişkisel-Özerk, İlişkisel Benlik Kurguları Açısından İncelenmesi”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 4(38): 188-189.
- Özdemir, Yalçın ve Çok, Figen (2011). “Ergenlikte Özerklik Gelişimi”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36): 152-164.
- Özdemir, Yalçın ve Çok, Figen (2011a). “Ailede Özerk- İlişkisel Benlik Ölçeklerinin Lise Öğrencileri İçin Uyarlanması ve Psikometrik Özellikleri”. *Elementary Education Online* 10(1): 121-132.
- Sakallı-Uğurlu, Nuray (2003). “How do Romantic Relationship Satisfaction, Gender Stereotypes, and Gender Relate to Future Time Orientation in Romantic Relationships”. *The Journal of Psychology* 137(3): 294-303.
- Trommsdorff, Gisela (1983). “Future Orientation and Socialization”. *International Journal of Psychology* 18: 81- 406.
- Wasti, Arzu ve Erdil, Selin (2007). “Bireycilik ve Toplulukçuluk Değerlerinin Ölçülmesi: Benlik Kurgusu ve INDCOL ölçeklerinin Türkçe Geçerliliği”. *15.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*. Sakarya.
- Wong, Sowan ve Goodwin, Robin (2009). “Experiencing Marital Satisfaction Across Three Cultures: A Qualitative Study”. *Journal of Social and Personal Relationships* 26: 1011- 1028.
- Yavuzer, Haluk (2007). *Gençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zimbardo, Philip G. ve Boyd, John N. (1999). “Putting Time in Perspective: A Valid, Reliable Individual Differences Metric”. *Journal of Personality and Social Psychology* 77(6): 1271-1288.